

Steengoed inhoudsmaat uit Luxemburg

Reactie op pp. 2030–2037, Stenen inhoudsmaten uit Nederland en België

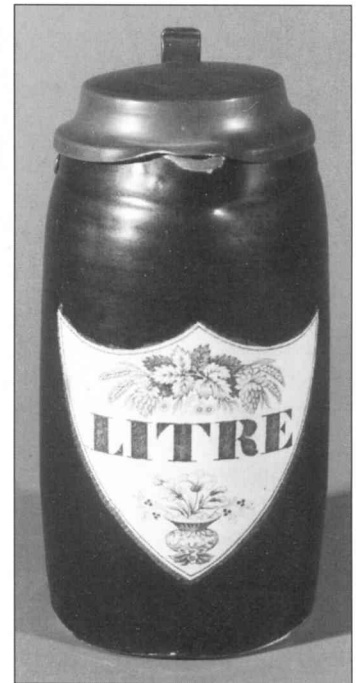
G. Linkenheil

In het Musée National d'Histoire et d'Art¹ te Luxemburg vond ik een prachtige steengoed drinkkruik. De maat is donkerblauw geglazuurd, geijkt, en van een tinnen deksel voorzien. Middenvoor is een cremekleurig wapen aangebracht, versierd met bloemen en het opschrift LITRE. Een stempel op het grondvlak maakt duidelijk dat dit stuk door de Luxemburgse firma Boch² werd vervaardigd. Het afzetgebied van de Luxemburgse pottenbakkers lag toen in Luxemburg, België en Nederland.

Het pottenbakkersstempel BOCH A LUXEMBOURG I zou eigenlijk betekenen dat de maat tussen 1813 en 1825 werd vervaardigd. Het wapenschild is echter een transfer-decoratie, zodat vermoed wordt dat de maat pas rond het midden van de 19e eeuw is vervaardigd.³ Andere bronnen⁴ vermelden echter dat dergelijke maten vóór 1792 werden vervaardigd. De kenners spreken elkaar tegen.

Terzijde⁵: de Franse wetgevende vergadering heeft het metrieke stelsel weliswaar in april 1795 per decreet vastgelegd, maar pas in december 1799 werden de eerste basiseenheden voltooid. Vanaf 23 september 1801 werd het metrieke stelsel ingevoerd voor het gehele Franse territorium, dus ook voor Luxemburg.⁶ Daarom is een datering vanaf 1820 waarschijnlijker.

Rechts van het handvat is de maat voorzien van een pegel in de hals; hierop is het Belgische ijkmerk J2 (= 1840) aangebracht.⁷ Zie voor een analoog merk p. 2033, afb. 11b. Het tinnen deksel is gemerkt met FD; dit deksel is vermoedelijk in later tijd aangebracht.

¹ Adres: Marché aux Poissons, 2345 Luxembourg. Inv.nr. 1983/16.

² Tegenwoordig: Villeroy & Boch (Luxemburg en Mettlach (in Saarland, Duitsland)).

³ Bron: Musée National, brief van 24 maart 1998.

⁴ Alexis Reuter, l'Ancienne Faïence Luxembourgeoise.

⁵ Esquisse de l'histoire du système métrique dans notre pays.

⁶ Sinds 1 juli 1795 het Département des Forêts geheten.

⁷ Het Luxemburgse jaarmerk voor 1840 is vermoedelijk een A.

Antwoord Vraagbord

p. 2456 Vraag No. 104 Textielmeter uit België (G. Linkenheil)

G. Linkenheil: Het is onwaarschijnlijk dat de door mij en de heer Stoquart (op p. 2478) besproken textielmeters ruim 100 jaar na de eerste ijk ongebruikt zijn gebleven. Op één punt moet ik hem corrigeren: volgens voorschriften voor Luxemburg van 27-10-1812, 6-1-1815 en 25-1-1819 moesten de textielmeters aan de uiteinden worden voorzien van koperen of ijzeren kapjes. De opmerking van de heer Kremer, dat de textielmeters uit Luxemburg afkomstig zouden zijn, kan ik bevestigen noch ontkennen.

R.A. en J.N. ten Dam-Aarssen: in onze collectie bevinden zich drie Belgische meetstokken – één met handvat en twee eindmeters – gemerkt „CB”, vermoedelijk het makersmerk. Bij alle drie stokken begint de rij ijkstempels met een kroon, gevolgd door een A (afb. 1). Hoewel we niet anders konden concluderen dat de A van 1820 moest zijn, hadden we toch het onbehaaglijke gevoel ons rijk te rekenen. Bij stok I komt het eerstvolgende ijkmerk 95 jaar later: 1915. Bij stok II 65 jaar (1885) en bij stok III 108 jaar later (1928-'29). De sprong in de tijd op de stok van de heer Linkenheil is nog groter: 113 jaar (1936-'37). Wij sluiten niet uit dat zo'n groot tijdsinterval tussen twee ijken kan voorkomen, maar dat drie van onze stokken dit fenomeen vertonen is wel heel merkwaardig. Een meetstok die zo'n lange tijd niet ter ijking is aangeboden, zal gerust wel enige tijd in een vergeten hoekje hebben gelegen, ten prooi aan houtworm en vocht. Onze stokken zien er echter goed uit: geen beschadigingen en goed afleesbaar.

We hellen nu over naar het idee dat de letter A (en ook de D) geen jaartal is, maar iets anders – zoals ook door de heer Stoquart is gesuggereerd – bijvoorbeeld de letter van het ijkdistrict. Voor onze stok-